

THÁI ĐỘ SINH VIÊN ĐỐI VỚI NGƯỜI BỊ NHIỄM HIV/AIDS

TS. Trần Thị Minh Đức

Trường Đại Học KHXH & NV, ĐHQG Hà Nội

Dịch HIV/ AIDS ở nước ta đang gia tăng với tốc độ nhanh chóng và ở diện rộng hơn trước (Tính đến ngày 29/10/1999 các trường hợp nhiễm HIV/AIDS được báo cáo là 16.193 người). Có thể trong thực tế số người nhiễm còn cao hơn nhiều lần so với báo cáo đó. Tuy dịch HIV/AIDS vẫn lây nhiễm nặng trong nhóm sử dụng ma túy và mua bán dâm, nhưng đã có chiều hướng lan rộng trong tất cả các nhóm xã hội. Dịch HIV/AIDS đang tấn công vào giới trẻ. Trên 90% người nhiễm HIV (được phát hiện trong 2 năm gần đây) đều ở độ tuổi dưới 30. Đây là đối tượng dễ bị lây nhiễm HIV/AIDS. **(1)**

Như chúng ta đều biết, sinh viên là những người trẻ tuổi có tri thức, họ cũng thuộc nhóm có nguy cơ lây nhiễm HIV cao. Nghiên cứu thái độ của sinh viên về HIV/AIDS sẽ giúp chúng ta hiểu được đội ngũ trí thức trẻ ngày nay đã có ý nghĩ, tình cảm và biểu hiện bằng lời nói, hành vi như thế nào đối với vấn đề HIV/AIDS và người bị nhiễm bệnh này. Ngoài ra còn giúp cho các cơ quan chức năng xem xét, điều chỉnh cách thức tuyên truyền phòng chống HIV/AIDS cho có hiệu quả hơn. Với mục đích như vậy, chúng tôi đã phỏng vấn và điều tra bằng bảng hỏi trên 200 sinh viên trường ĐH KHXH và NV. Chúng tôi sẽ lần lượt phân tích từng kết quả điều tra.

1. Nhận thức của sinh viên về HIV/AIDS

Vào thời điểm 1996, kết quả điều tra nhận thức của sinh viên về HIV/AIDS cho thấy: chỉ có 61% sinh viên (nghiên cứu trên 500 sinh viên thuộc 5 trường đại học ở Hà Nội) hiểu biết đúng về bản chất của HIV/AIDS - Đó là sự suy giảm hệ thống miễn dịch mắc phải, 26% sinh viên được hỏi đã không biết gì về một trong những biểu hiện của AIDS – Như sốt kéo dài, đi ngoài, sút cân, mệt mỏi..., 40% sinh viên nhận thức sai về các giai đoạn

phát triển từ khi bị nhiễm HIV cho đến khi xác định là đã mắc AIDS, nhiều sinh viên đã cho rằng HIV và AIDS là một... (2)

Hiện nay, hầu hết những sinh viên được nghiên cứu đều có hiểu biết tốt về kiến thức HIV/AIDS và cách thức phòng chống. Ngoài ra sinh viên còn hiểu rõ một số đặc điểm xúc cảm của người bệnh, như: choáng, sốc, nổi giận, lo sợ, cô đơn, mặc cảm, chán nản, muốn trả thù, hy vọng.... Trong đó, sinh viên nhấn mạnh đến những cảm xúc nổi bật mà người nhiễm luôn phải trải nghiệm, như: sốc choáng (46.4 %), mặc cảm (68.2 %), lo sợ (70.9%), buồn chán (76.4 %). Có thể nói, hiểu biết của sinh viên về tâm lý người bệnh hoàn toàn phù hợp với những nghiên cứu của thế giới về các cảm xúc đặc trưng của người bị nhiễm HIV/AIDS.

Khảo sát ý kiến của sinh viên về cách thức trợ giúp cho người nhiễm, có 94% sinh viên cho rằng người nhiễm cần được tư vấn tâm lý để yểm trợ tinh thần. Theo sinh viên, khi tư vấn cho người nhiễm cần nâng cao *kiến thức về HIV/ AIDS cho họ*; phải giáo dục để họ *không đổ bệnh cho người khác*; tư vấn cần nói đến các vấn đề về *việc làm và sức khoẻ với họ*; đề cập đến các *quan hệ gia đình và xã hội của họ*; nói về *mặc cảm bệnh tật, những hành vi làm lỡ*; *cung cấp các thông tin và dịch vụ hỗ trợ cho người bệnh*; *khuyến khích họ sáng tạo trong công việc và nếu có thể thì thành lập trung tâm tư vấn do chính họ đứng đầu để tuyên truyền chống AIDS ".v.v...**

Sự nhận thức tốt của sinh viên về HIV/ AIDS và tâm lý người bệnh cho thấy những đóng góp không nhỏ của các tổ chức xã hội, các trường đại học và các phương tiện truyền thông đại chúng trong việc tuyên truyền, giáo dục phòng chống HIV/ AIDS; giúp ngăn ngừa, giảm thiểu các tệ nạn trong sinh viên.

Như vậy, xét về mặt nhận thức, sinh viên đã có những suy nghĩ, hiểu biết tốt về bệnh AIDS và các vấn đề cần tư vấn cho người bệnh. Tuy nhiên, đây chỉ là những ý nghĩ mang tính "lý trí" của sinh viên. Thực tế sinh viên cảm nhận "nó" như thế nào, trải nghiệm "nó" ra làm sao mới là điều quan trọng hơn cần xem xét.

2. Cảm xúc của sinh viên đối với người nhiễm HIV/AIDS

Với câu hỏi: "*Bệnh HIV/AIDS thực sự gọi cho bạn cảm xúc gì?*". Kết quả thu được cho thấy: sinh viên *sợ hãi, kinh hoàng, muốn tránh xa, ngại tiếp xúc, không muốn sống... với*

.....

** Những chữ viết nghiêng trong bài là trích lời của sinh viên.*

bệnh AIDS và với người mang bệnh đó. Như một số sinh viên cho biết:

"Bệnh HIV/AIDS gọi cho tôi cảm giác sợ, vì đến bây giờ vẫn chưa tìm ra thuốc để chữa, lại dễ lây lan, dư luận xã hội còn nặng nề, không chấp nhận" (Sinh viên nữ năm thứ 2). *"Bệnh HIV/AIDS làm tôi tưởng tượng ra một cơ thể lở loét, người chỉ da bọc xương, mắt trố lồi. Mọi người nhìn vào với ánh mắt coi thường"* (Sinh viên nữ năm thứ 1). *"Nó luôn gọi cho tôi một ý nghĩ kinh sợ và tinh thần suy sụp, chán nản, không muốn quan hệ với ai"* (Sinh viên nam năm thứ 2). *" Mặc dù rất thông với người mắc bệnh, nhưng khi nghĩ đến người mắc bệnh, khiến tôi liên tưởng đến một người sống trụy lạc, không có lý tưởng sống, nên có phần nào đó tôi ngại tiếp xúc"* (Sinh viên nam 2).v.v...

Với người không bị nhiễm, chỉ nghĩ về HIV/AIDS thôi cũng đã đủ gây cho họ sự kinh hãi. Do mang trong mình "*mầm mống*" của cái chết, nên người nhiễm bị mọi người xa lánh, e ngại khi tiếp xúc. Mặt khác, phần lớn những người bị nhiễm đều có liên quan đến những hành vi nghiện ngập, tiêm trích hoặc mại dâm, do đó họ khó tránh khỏi sự kỳ thị, coi thường của xã hội.

Đối với sinh viên, mặc dù họ có đủ hiểu biết về HIV/AIDS và cảm thông với người bệnh; họ biết người bệnh cần được tư vấn để sống có ý nghĩa hơn, để người bệnh không có ý nghĩ "*trả thù đời*"... Tuy nhiên, những cảm xúc mà sinh viên trải nghiệm với người nhiễm HIV/AIDS đều phần lớn là những cảm xúc âm tính, tiêu cực. Thực tế, sinh viên mới đạt được sự hiểu biết và tự tin để tránh mình khỏi căn bệnh chết người này. Tuy nhiên, họ chưa "*đủ mạnh*" để vượt lên những cảm xúc tự nhiên khi nghĩ về nhân phẩm và cái chết của người AIDS, để cùng xã hội nâng đỡ tinh thần cho người bệnh.

3. Xu hướng hành vi của sinh viên đối với người nhiễm HIV/AIDS

Xét về mặt tâm lý, khi nhắc tới người nhiễm HIV/AIDS, sinh viên dễ liên tưởng tới *"con người đồi bại"*, sống *"không có kỷ luật"*, chỉ *"gây hại cho gia đình và xã hội"*... Do đó, sinh viên chưa thực sự muốn chia sẻ cùng người HIV/AIDS trong cuộc đấu tranh chống căn bệnh thế kỷ này - dù họ đã *"sẵn sàng"* trong nhận thức. Vì vậy, số liệu điều tra cho thấy, có tới 78% số sinh viên được hỏi đồng ý với ý kiến cho rằng: *"Mọi người xung quanh ngại tiếp xúc với người bị HIV/AIDS và bản thân người bệnh cũng muốn lẩn tránh mọi người"*.

Như một Sinh viên năm thứ 3 nói: *"Thật sự em cảm thấy rất sợ, mặc dù em thương những người mang bệnh, nhưng có lẽ em không đủ can đảm khi gần họ. Nếu bị mắc bệnh đó có lẽ em không thể sống được"* Tương tự đã có rất nhiều ý kiến như vậy... Lo sợ bị nhiễm HIV/AIDS và muốn tránh xa căn bệnh là một cảm xúc tích cực. Vì nó giúp cho sinh viên tránh được sự sa ngã vào các tệ nạn xã hội. Tuy nhiên, nếu cảm xúc này mạnh đến mức lo sợ phải gần gũi với người bệnh, dẫn đến sự phân biệt ứng xử xã hội, thì vấn đề giáo dục và tuyên truyền của chúng ta cần phải xem lại. Một mặt, xã hội phải có trách nhiệm cảnh báo cho mọi người nguy cơ lây nhiễm của căn bệnh nguy hiểm này. Mặt khác, cần giáo dục mọi người có trách nhiệm giúp đỡ người nhiễm. Giúp cho người nhiễm có trách nhiệm với mình và với xã hội. Tuy nhiên, những hình ảnh gầy còm, lở loét, da bọc xương, mắt trố, kim tiêm nhỏ máu... khi mô tả về người AIDS thì không ai là không ghê rợn, muốn tránh xa người bệnh!

Khi nghiên cứu thái độ của sinh viên với người nhiễm HIV/AIDS, chúng tôi đã cố gắng tìm kiếm sự ủng hộ, trợ giúp của sinh viên từ trong các phiếu phỏng vấn của họ. Đây gần như là việc *"đãi cát tìm vàng"*. Tuy nhiên, chúng tôi cũng thấy có 10% sinh viên được nghiên cứu có ý định giúp đỡ người nhiễm vượt qua khủng hoảng tinh thần để sống tốt hơn. Những sinh viên này cho biết: *"Tôi rất sợ HIV/AIDS, bởi vì nó là căn bệnh vô phương cứu chữa. Tuy nhiên tôi không ngần ngại nếu được tham gia vào một tổ chức phòng chống HIV/AIDS."* Hay: *"Nhìn thấy những người mắc bệnh tôi thực sự cảm thấy đau lòng. Căn bệnh này nó phá đi hạnh phúc gia đình và cả cuộc sống bình thường của người nhiễm. Nếu như tôi có thể giúp gì được cho họ, tôi sẽ sẵn sàng tuyên truyền và động viên cho họ có niềm tin để sống"...*

Chúng ta đều biết, bệnh HIV/AIDS thường kéo dài nhiều năm. Trong thời kỳ HIV, bệnh nhân vẫn khoẻ mạnh và không có biểu hiện bệnh ra bên ngoài. Về mặt pháp luật, bệnh nhân được quyền giữ kín bệnh (ngay cả khi bệnh nhân đang bị xét xử). Như vậy, nếu các hình thức tuyên truyền, giáo dục nhằm mục đích ngăn ngừa, phòng chống lây nhiễm HIV đạt tới sự kinh hãi và khinh thị người bệnh thì liệu chúng ta (trong đó có sinh viên) có vô tình đẩy người nhiễm đến những hành động quẩn túng, gây nguy cơ đổ bệnh trong xã hội không? Thực tế chúng ta không thể kiểm soát được hiện tượng lây nhiễm đang gia tăng trong cộng đồng. Vì thế cần giáo dục cho sinh viên đi đầu trong phong trào phòng chống HIV/AIDS và trợ giúp tinh thần cho người bệnh. Bởi chính sinh viên đang nằm trong lứa tuổi có nguy cơ lây nhiễm cao, nhưng họ lại là những người có hiểu biết về căn bệnh này và tính được hậu quả nguy hiểm của nó gây ra cho cộng đồng.

Giúp cho người bị nhiễm HIV sống tốt hơn thực chất là kéo dài tuổi thọ cho các thành viên trong cộng đồng, cho chúng ta ! Điều này nghe hợp lý nhưng có thể vẫn cần nhiều thời gian cho sự ngẫm suy và chấp nhận của của sinh viên. Tuy nhiên, trong khi chờ đợi sự thông cảm của họ và xã hội, bệnh HIV/AIDS vẫn tiếp tục lan tràn âm ỉ trong cộng đồng. Một phần, mức độ phát triển của nó phụ thuộc vào chính thái độ của chúng ta đối với người bị nhiễm HIV/ AIDS !

Tài liệu tham khảo

1. Hoàng Văn, "*HIV/AIDS sẽ vẫn là vấn đề nóng bỏng ở nước ta vào những năm đầu của thế kỷ XX*", Tạp chí, " AIDS và cộng đồng" số 1/2000)].
2. Nguyễn Văn Cảnh, chủ nhiệm đề tài "*Nhận thức của sinh viên Hà Nội về HIV/AIDS và các biện pháp phòng ngừa*", Hội sinh viên thành phố, Hà Nội, 1996.
3. NguyễnThị Như Trang, "*Giá như...*", Canada fund (Việt Nam), 1997.